

FALUDI GÁBOR*

AZ ÚJ PTK. HATÁSA A SZERZŐI JOGI ÉS IPARJOGVÉDELMI JOGÁTRUHÁZÁSI SZERZŐDÉSEKRE

1. Bevezető

Tattay Levente születésnapjára olyan írás kívánczik, amely érinti mind az iparjogvédelmet, mind a szerzői jogot. Az ünnepelt munkássága ugyanis a szellemi tulajdonjog minden területére kiterjed. Iparjogvédelmi területen, ezen belül is az árujelzők körében kezdett publikálni, azonban mind tankönyve, mind pedig az oktatói munkássága során keletkező írásai immár egyenletesen oszlanak el a szerzői jog és az iparjogvédelem között. Említsük mindenekelőtt a több kiadást megért „A szellemi alkotások joga” c. tankönyvet. A sokoldalú alkotókedvet és terméseit az alábbi, az ünnepelt által feldolgozott témák (címek) is mutatják: a biotechnológiai találmányok oltalmáról szóló szabályok, a biotechnológia jogi és etikai kérdései, a bitorlások elleni fellépés az Unióban, a boreredet megjelölések és védjegyek, a fogyasztóvédelem és a védjegyek, a közösségi védjegy, a földrajzi árujelzők és a gazdasági verseny az Európai Közösségben, a földrajzi árujelzők nemzetközi oltalma és az Európai Unió, a földrajzi árujelzők oltalma és a boreredetvédelem, a használati minta az Európai Unióban, a jelmondatok és a szlogenek jogvédelme, a kereskedelmi nevek, a know-how fogalom fejlődése, a merchandising, a szabadalmak jogi oltalma és a versenyszabadság ütközés, a versenyjog és az ipari tulajdon oltalma az Európai Közösségben, az Európai Közösség technológiai transzfer csoportmentesítő rendelete, a szellemi alkotások európai jogharmonizációja Magyarországon, a szerzői jogvédelem nyitott kérdései és az internet, a szerzők személyiségi és vagyoni jogai, a

* Egyetemi docens, Eötvös Lorand Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar; ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület.

szoftver és az adatbázisok jogvédelme, az új szerzői jogi törvény és a közös jogkezelés. Hogy ne csak a szerzői jogi és iparjogvédelmi publikációkról emlékezzünk meg, kiemeljük a közszereplők személyiségi jogvédelme körében írt számos írást, ezen belül külön is „A közszereplők személyiségi jogai” c. monográfiát [Budapest – Pécs, Dialóg Campus (2007.)].

Úgy illik, hogy egy ilyen sokoldalú, és termékeny kolléga ünneplésére átfogó témát válasszunk. Kézenfekvő lenne az új Ptk., és a szerzői jogi és iparjogvédelmi szabályozás viszonya, azonban ezt a témát, csak úgy, mint a know-how TRIPS-megállapodáshoz igazított új szabályozását részletesen feldolgoztuk az új Ptk. (a továbbiakban Ptk., a kézirat lezárásakor hatályos „rég” Ptk. pedig a továbbiakban: az 1959-es Ptk.) magyarázatában,¹ és már más irodalmi forrás is elemezte.² Ezért a jogátruházást megkönnyítő, a szerzői jogi és iparjogvédelmi oltalmi tárgyak vagyoni forgalmát erősen érintő új szabályokat vesszük szemügyre. Az alábbi, a Ptk. és a szellemi tulajdoni szerződések összefüggését érintő kérdéskörök érdemelnek még külön említést, amelyeket másutt (pl. a szerzői jogi törvény magyarázata) dolgozunk fel: a kötelelem/szerződés megszűnése, az érdekelletét új, megtámadási szabályának a hatása a szerző tulajdonosi részvételével működő vállalkozási formában folytatott műértékesítésre, a szerződések érvénytelensége (e munka is érinti), a szerződésszegés, ezen belül külön a hibás teljesítés jogkövetkezményei használati, hasznosítási szerződések esetében, a bérleti szerződés szabályainak kiterjesztett alkalmazása, és a bizalmi vagyongazdálkodás, figyelemmel a vagyontárgy fogalmára.³

Az elemzés során mindvégig a kisegítő alkalmazás normája vezet bennünket, amely szerint a Ptk. polgári jogi kérdésekben a szerzői és iparjogvédelmi törvények háttértörvénye.⁴

¹ VÉKÁS Lajos (szerk.) – GÁRDOS Péter (a szerkesztő munkatársa): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*. Budapest, Complex, , 2013. (a továbbiakban: Ptk. kommentár) Második könyv, XI. Cím, 7. pont: Az üzleti titok és a know-how (védett ismeret), 58–68., Negyedik Rész, Szerzői Jog és iparjogvédelem, 75–80.

² GRAD-GYENGE Anikó: *Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban*. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/grad-gyenge-aniko-bucsu-a-szellemi-alkotasok-jogato-a-szerzoi-jog-es-a-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar-maganjogban/1776> (a látogatás napja: 2013. július 25.).

³ Ptk. 8:1. § 5. pont.

⁴ Ptk. 2:55. §, részletes elemzését ld. Ptk. kommentár 75–80.

2. A Ptk. megoldása a jogátruházás szabályozására

A Ptk. a jogátruházási szerződést a követelés-átruházás mintájára szabályozza, a követelés átruházását eredményező engedményezés esetének tekinti.⁵ A kötelező (kötelezettséget megalapozó, a felek belső viszonyát rendező), átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és maga a jogátruházás (jogátruházó szerződés) szükségesek a jogátruházás belső és külső viszonyokra nézve is befejezett *végrehajtásához*. „A jogátruházás az átruházó és az új jogosult szerződése, amellyel az új jogosult az átruházó helyébe lép.” Erre a második ügyletre kell az engedményezés szabályait megfelelően alkalmazni. Egyszerűen szólva: *egy jogátruházásra irányuló (kötelező), és egy jogátruházó (teljesítő) szerződés együtt alkotják a jogátruházást.*⁶ Ez újdonság az 1959-es Ptk.-hoz képest, és a Ptk. háttérszabály-jellege folytán figyelembe kell venni.

A Ptk.-nak tekintettel kellett lennie arra, hogy a jogok (minden jog, tehát ide értve a személyiségi és valamennyi vagyoni jogot, eredjenek az utóbbiak akár szerződésből, akár törvényben biztosított dologi vagy nem dologi kizárólagos jogból) lehetnek forgalomképesek, korlátozottan forgalomképesek, vagy forgalomképtelenek. A Ptk. a forgalomképességből indul ki, kivételt arra az esetre enged, ha bármely jogszabály, vagy a jog természete kizárja a forgalomképességet.⁷ A szerzői jogban a helyzet tiszta, azokban az esetekben, ahol az Szjt. meg-

⁵ Ptk. 6:202. § (2), (3) bek.: (...) a jog átruházással való megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és a jogátruházás szükséges. A jogátruházás az átruházó és az új jogosult szerződése, amellyel az új jogosult az átruházó helyébe lép. A jogok átruházására az engedményezésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

⁶ A teljesítés ügyleti természetéről dolog /értékpapír tulajdonjogának átruházására nézve ld. VÉKÁS Lajos: A magánjogi dogmatika becsülete II.: Az átadás (tradíció) jogi természetéről. In: VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*. Budapest, HVG Orac, 2001. 202–216. Monografikus kifejtését pedig ld. KISFALUDI András: *Az adásvételi szerződés*. Budapest, KJK, 1997. 115. 162. s köv. Ezt a kettős ügyleti jelleget terjeszti ki a Ptk. mind a jogokra, mind a követelésekre, teremtve ezzel egységes dogmatikai alapot a vagyontárgyak átruházásához.

⁷ Ptk. 602. § (1) A jogosult jogát másra átruházhatja, kivéve, ha jogszabály a jog forgalomképességét kizárja vagy a forgalomképtelenség a jog természetéből egyértelműen következik. A 602. §-hoz fűzött indokolás 1. „A Ptk. nem rendelkezik a jogok átruházhatóságáról, ebből következően a hatályos jogban a jogok főszabályként forgalomképtelenek, és csupán azon alanyi jogok minősülnek forgalomképesnek, amelyeket jogszabály külön forgalomképesnek minősít. Az alanyi jogokat létrehozó jogszabályok sem tekinthetők azonban következetesnek a jogok átruházhatósága kérdésében. Egyes jogszabályok kifejezetten rendelkeznek az általuk létrehozott vagyoni értékű jogok átruházhatóságáról, míg más jogszabályok ellenkezőleg rendelkeznek: a jogok forgalomképtelenségét mondják ki, és ezzel azt sugallják, mintha jogszabályi tilalom hiányában a jogok forgalomképesek lennének. A jogok átruházhatósága a bírói gyakorlat számára is problémát jelentett.(...) A törvény egyértelművé teszi: a jogok forgalomképesek, és átruházásuk a követelésekhez hasonlóan, azaz az engedményezésre vonat-

engedi a szerzői vagyoni jogok átruházását, a szerzői vagyoni jogok, továbbá a kapcsolódó jogok forgalomképesek.⁸ A felhasználási szerződés alapján keletkező felhasználási jog, amely kötelmi jogi alapon keletkezik, szintén tárgya lehet jogátruházásnak, azonban már csak korlátozottan, akkor forgalomképes, ha nem személyhez kötött, azaz a szerző engedélyt adott a felhasználási szerződésben a felhasználási jog átengedésére.⁹ A jogátruházás szabályait ilyenkor is alkalmazni kell, tehát az alább írottakat, azaz a jogátruházás képletét megfelelően irányadónak tartjuk a felhasználási jog átengedésére/átruházására is. Az iparjogvédelmi vagyoni jogok korlátlanul forgalomképesek.

3. Szerzői jogi jogátruházás

A szerzői jogban álláspontunk szerint sajátos a jogátruházásra irányuló szerződés.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) a jogátruházást igen lakonikusan kezeli, de utaló szabály révén adja meg a jogi keretet. A „rövid úton elintézés” általánosan elterjedt. Pl. a szerzői jog uniós egységesítése céljából javasolt, a szerzői jogi szabályozás egésze szempontjából nagyon hiányos, az uniós szerzői jog jövője szempontjából sem helyes irányú¹⁰, vitatott tartalmú¹¹ magántervezet, a European Copyright Code is ugyancsak szűkszavú¹², nem a

kozó szabályok szerint történik. E szabály alól kivételt a törvény két körben fogalmaz meg: a jogok forgalomképességét jogszabály zárhatja ki vagy az a jog természetéből következhet”. Hasonlóan: Ptk. kommentár 670., valamint VÉKÁS Lajos (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Ptk. tervezetéhez*. Budapest, Complex, 2008. 5:183. §-hoz fűzött indoklás, 1. pont, 856. (a továbbiakban: Szakértői Javaslat).

⁸ Szt. 9. § (6) bek., 6. §, 9. § (6) bek., 30. § (1) bek., 58. § (3) bek., 61. § (2) bek., 63. § (1) bek., 66. § (1) bek.

⁹ Szt. 46. § (1) bek.

¹⁰ Vö: FALUDI Gábor: Az uniós szerzői jog nagykommentárja. Michel M. Walter és Silke von Lewinski: *European Copyright Law – A commentary* című művének ismertetése. *Infokommunikáció és Jog*, 2011/45. 154–157. Az uniós jogegységesítés módszeréről, az egységes kódex kritikájáról ld. az átfogó kommentár 16.0148. széljegyét, 1523.

¹¹ Az igen alapos kritikára példa: Mihály FICSOR: *An imaginary “European Copyright Code” and EU copyright policy*. (A fordhami, évente megrendezett nemzetközi tudományos, és szakmai konferencián elhangzott előadás anyaga: <http://fordhamipconference.com/wp-content/uploads/2010/08/Ficsor.EUCopyCode.pdf>; a látogatás napja: 2013. július 31.)

¹² Art. 2.3 – Economic rights.

(1) The initial owner of the economic rights in a work is its author. (2) Subject to the restrictions of article 2.4, the economic rights in a work may be assigned, licensed and passed by inheritance, in whole or in part. (A lábjegyzetbe tett magyarázatok: a signment’ indicates a cession of economic rights; ownership of the rights is transferred to another person. The

vagyoni forgalmat, sokkal inkább a szabad felhasználások bővítését célozza meg. Dogmatikailag kifejezetten hanyag, a jogátruházás ‘assignment’, amelynek eredménye a ‘transfer’.

Az Szjt. 55. § szerint a felhasználási szerződésre vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell a *szerzői és az előadóművészi* vagyoni jogok átruházására irányuló szerződésekre (...) is.¹³ (A témánk szempontjából az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók között korábban létrejött jogátruházási szerződésekre vonatkozó, az említett jogosultak teljesítményei védelmi idejének felemelésével összefüggő eltérő szabályoknak nincs jelentősége.¹⁴)

A rendelkezés két tartalmat hordoz: a felhasználási szerződés, és nem más szerződés, pl. az adásvétel szabályait kell a jogátruházásra elsődlegesen alkalmazni, és e szabályokat pedig „megfelelően” kell alkalmazni.

A kérdés az, hogy mit jelent a felhasználási szerződésre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazását előíró, a Ptk.-t megelőző szerzői jogi norma? Ez azért lényeges, mert a Ptk. szerint a jogátruházásra irányuló elkötelező ügylet tipikusan az adásvétel (vagy más tulajdonátruházó szerződés¹⁵), míg *szerzői jogi jogátruházás esetén – a különös szabály megelőző alkalmazása miatt – az elkötelező ügylet, tehát a jogátruházásra irányuló szerződés álláspontunk szerint elsődlegesen a jogátruházást célzó, ‘extrapolált’ felhasználási szerződés*, amelynek szabályai értelemszerűen messze állnak az adásvételtől (vagy más tipikusan dologi) tulajdonátruházó szerződéstől. Az adásvétel szabályait csak abban az igen szűk körben lehet majd alkalmazni, amelyet nem töltenek be a felhasználási szerződést körbeíró normák.

E kört alább, az iparjogvédelmi jogátruházás tárgyalása során kíséreljük meg meghatározni azért, mert ott a jogalkalmazási logikai sorba nem áll az iparjogvédelmi licencia szerződés és a kutatási szerződés az adásvétel és más tulajdonátruházó szerződés elé.

Ha ellenkező kiinduló pontról indulnánk, és azt állítanánk, hogy a szerzői jogi jogátruházásra irányuló szerződés is bármely érvényes tulajdonátruházási jogcímként alkalmas szerződés lehet, és emögött akarnánk még a felhasználási szerződés szabályait is megfelelően alkalmazni, akkor nemcsak a különös

term ‘license’ indicates an act of authorisation (permission) to use the work. http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf (a látogatás napja: 2013. július 30.)

¹³ Az Szjt. 2013. november 1-től hatályos szövege szerint.

¹⁴ Szjt. 55. § (2)–(4) bek., 84. § (1) bek. b), c) pontok, 111/D, 111/E. §

¹⁵ Ptk. VI. Könyv, III. rész, XIV. Cím.

szabály megelőző alkalmazását előíró jogalkalmazási logika ellen vétenénk, de tartalmi szempontból is csapdába kerülnénk. A csapdát az jelentené, hogy

- a tulajdonátruházó szerződések a tulajdonjog teljességének átruházására irányulnak, míg a szerzői jogi jogátruházási szerződésre ez nem minden esetben igaz, a jogátruházás lehet időben, területi szempontból, akár felhasználási mód szerint is korlátozható (képszerűbben: hasogatható), emellett az átdolgozási jogra való automatikus kiterjedése is kérdéses (ld. alább az átdolgozási jogra vonatkozó álláspontot),
- a tulajdonátruházó szerződések célja egy jogosulti jogállás visszafordíthatatlan megváltoztatása (a joghatás kiváltását megakadályozó hibáktól itt eltekintve), míg a szerzői jogi jogátruházás lehet visszafordítható (egyoldalúan megszüntethető) a megszerzett jog rendeltetésellenes gyakorlása, vagy nem gyakorlása miatt,¹⁶
- a tulajdonátruházással megszerzett jogot – az ismert és tudomásul vett, vagy tudomásul vettnek tekintendő, illetve jogszabályi korlátok kivételével – nem korlátozzák más személy jogai, míg a szerzői jogi jogátruházással megszerzett jogot a szerző és az előadóművész bizonyos személyiségi jogai (elsősorban a mű, és az előadás sérthetlenségéhez fűződő jogok¹⁷) érintik, adott esetben korlátozhatják. (A mű nyilvánosságra hozatalához adott hozzájárulás visszavonása nem érinti a szerzői jogátruházás hatását¹⁸),
- a szerzői jogátruházás ugyanúgy bekövetkezhet jövőben megalkotandó művekre nézve, mint a felhasználási jog engedése, ezért ha a jogátruházásra irányuló szerződés jövőben megalkotandó művekre szól, a megfelelő, tevékenységi elemeket kezelő szerzői jogi szabályokat is alkalmazni kell (Sztj. 49. §).

¹⁶ Az Sztj. 51. §-t azért lehet a vagyoni jogátruházás esetén is véleményünk szerint alkalmazni, mert az a tényállás, amelyre megoldást kíván adni, fokozottabban, mintegy teljesen megvalósul. A jogszerző olyan kizárólagos jogot szerez, amelynek alapján jogosult a felhasználásra, vagy annak az elmulasztására. Az 51. § a szerző javára felmondási jogot enged azokra az esetekre, amikor a mű nyilvánosságra (közönséghez) jutását, érzékelhetővé tételét a kizárólagos felhasználó, és így álláspontunk szerint ételemszerűen a vagyoni jog megszerzője is megakadályozza, vagy abban rendeltetésellenesen jár el. Azt is hozzá kell tenni azonban, hogy a vagyoni jogátruházás esetei (egyes funkcionális művek, munkaviszony, együttesen alkotott művek, film) eleve jelentősen leszűkítik a norma alkalmazásának terét.

¹⁷ Sztj. 13. §, 74. § (2) bek. (az előadóművészi integritási jog szerzői integritási joghoz igazítását az Sztj. következő módosítása végi majd el. A szerzői integritási jogot az Országgyűlés szerencsétlen módon változtatatta meg. Tényállási elemé tette a „bármely más visszaélés”-t, amely túlmege az alapul fekvő BUE-n, és egyébként is alkalmatlan – alapvető jellegű általánosságai miatt – jogsértőnek minősített magatartás minősítésére.

¹⁸ Sztj. 11. §

A szerzői műpéldány, illetve az előadóművészi teljesítmény rögzítésének birtokátruházása is hiányozhat a szerzői jogátruházásból, nem tartozik a szerződés lényeges tartalmi elemei közé, ugyanis a jogszerző más forrásból is megszerezheti a jog gyakorlásához szükséges példányt. Ezt a különbséget azonban nem hozzuk fel, mert a tulajdonátruházó szerződések Ptk.-beli szabályai már megengedik a dologtól különböző közvetett szerződési tárgyra (jogra, követelésre) is tulajdonátruházó szerződések megkötését, és a megfelelő alkalmazás előírását a bírói gyakorlat tartalommal tölti majd meg. A Ptk. szabálya – eltérően a Szakértői Javaslat szövegétől – már alkalmas arra, hogy a birtokátruházást nem igénylő jog- és követelés átruházás jogcíme legyen.¹⁹

A felhasználási és a szerzői jogi jogátruházásra irányuló szerződés között elsősorban joghatásbeli különbségek vannak. Jogátruházás esetén ugyanis az eredeti jogosultról a jogszerzőre nemcsak a felhasználás, hanem a felhasználás engedélyezésének joga is átszáll (Szjt. 9. § (6) bek.). A szerzői és kapcsolódó jogok nem lajstromozott jogok, ezért ezt a jogváltozást semmilyen közhiteles nyilván tartás nem hozza létre, és nem is mutatja. Emiatt valójában a jogátruházásra irányuló szerződés megkötésével és a rendszerint ezzel összeolvadó, Ptk. szerinti jogátruházással (jogátruházó szerződéssel) bekövetkezik, hacsak a teljesítést a felek nem teszik függővé felfüggesztő feltételtől, vagy időhatározástól (például részletfizetés esetén), mert ekkor a jogátruházó szerződést a felek csak a feltétel bekövetkezése esetén kötik meg. Egyszerűen: a felek azt foglalják a szerződésükbe, hogy a jog csak a feltétel bekövetkezésével száll át, amelynek igazolási módjában is megállapodnak. Más szóval a szerzői vagy kapcsolódó jogot az átruházó fenntarthatja a feltételek bekövetkezéséig.²⁰ Ezt a helyzetet (a jogcímként szolgáló szerződés típusát nem vizsgálva) a jogokat általában le-

¹⁹ Ptk. 6:215. § (3) bek., 6:235. § (3) bek.: A dolog adásvételére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni arra a szerződésre is, amelyből jog vagy követelés visszerthes átruházására vonatkozó kötelezettség fakad. A dolog ajándékozására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni jog vagy követelés ingyenes átruházására történő kötelezettségvállalás esetén. (Ptk. kommentár 682., Szakértői Javaslat 870. – a Szakértői Javaslat normaszövege eltért a Ptk. normaszövegétől abban, hogy az adásvételi szerződés lehetséges tárgyaként jelölte meg a forgalomképes jogot is, de a változtatás lényege megegyező.) A Ptk. szabályával azonosan már a Ptk. Szerkesztőbizottsági Javaslat 2011 (Complex, Budapest, 2011., a továbbiakban: Szerkesztőbizottsági Javaslat) 6:2013. § (3) bek. és 6:231. § (3) bek.; valamint Bizottsági Javaslat (VÉKÁS Lajos (szerk.) – GÁRDOS Péter (a szerkesztő munkatársa): Az új Ptk. Bizottsági Javaslat magyarázatokkal. Budapest, Complex, 2012., a továbbiakban: Bizottsági Javaslat): 6:216. § (3) bek., és 6:236. § (3) bek.

²⁰ A jogváltozás felfüggesztő feltételhez köthetőségéről a közös jogkezelő szervezetek által kötött licencia (felhasználási) szerződés esetére kifejezetten rendelkezik az Szjt. 88. § (3) bek.: „A közös jogkezelő szervezet a díjszabásban a felhasználás engedélyezésének feltételeként előírhatja, hogy a felhasználó fizesse meg a díjszabás szerinti díjat, továbbá szolgáltatson adatot a felhasznált művekről, illetve kapcsolódó jogi teljesítményekről. (...)”

begő, mobilis, légies javakként leírva látja Eörsi is,²¹ és elismerik a Ptk. magyarázatai is, amikor az engedményezés szabályai abszolút szerkezetű jogok átruházására való alkalmazhatóságának a korlátjait elemzik.²²

Az idézett Ptk. kommentár a felhívott helyen maga bíztat arra, hogy az átruházni kívánt jog szerkezete alapján határozzuk meg, hogy az engedményezés szabályai közül melyek alkalmazhatók. Tegyük e bíztatásnak eleget!

Az abszolút szerkezetű jogok átruházása esetén nincs kötelezett, nincs követelés. (Az már csak sajátos többlettényállási elem lehet, ha a jogosult kötött a jogátruházáskor még hatályos felhasználási szerződést, és ebből eredően fennállnak átruházható követelései.) A vizsgálat során odajutottunk, hogy az engedményezés egyébként alkalmazandó szabályai közül legfeljebb egyet lehet a fogalmi analógián túl alkalmazni a szerzői jogátruházásra.

Az engedményezés és az engedményezhető követelések fogalma magától értetődően elesik (Ptk. 6:193. § 6:194. §). Az engedményezést kizáró kikötésre vonatkozó korlátozó szabályt (Ptk. 6:195. §) megelőzik a szerzői jog sajátos, a vagyoni jogátruházást csak egyes esetekben megengedő szabályai. A tájékoztatásról és az okiratok átadásáról rendelkező norma (Ptk. 6:196. §) azzal az átalakítással alkalmazható (ez felelne meg a 'megfelelő' alkalmazásra felhívó normának), hogy a „jogátruházó köteles a jogszerzőt a jog gyakorlásához szükséges tájékoztatással ellátni, és köteles a birtokában lévő, a jog fennállását bizonyító okiratokat a jogszerzőnek átadni.

Szükség azonban erre a szabályra a szerzői jogátruházás esetében nincs (mint ahogy egyébként véleményünk szerint az engedményezés esetében sem lenne), mert az együttműködési kötelezettségből²³ mindezek a kötelezettségek amúgy is fakadnak. A szerzői jog fennállását bizonyító okirat²⁴ a szerzőség megdönthető véelme körében kiállított köz- vagy magánokirat lehet, azonban a szerzői művek és előadóművészi teljesítmények túlnyomó többsége esetében ilyen okirat nem létezik. Azt a Ptk. 6:202. § (3) bekezdéséhez fűzött kommentár maga is kijelenti, hogy az értesítési kötelezettségre, és az értesítés joghatásaira (Ptk. 6:197. §), valamint a teljesítési utasításra (Ptk. 6:198. §) vonatkozó

²¹ EÖRSI Gyula: A tulajdonátszállás kérdéseiről. In: SÁRKÖZY Tamás – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Eörsi Gyula emlékkönyv 1922–1992*. Budapest, HVG Orac, 2002.: „az átszállásnak harmadikokkal szembeni hatálya (...) csak a kifelé nem látható szerződéskötéshez fűződhet”. Ráadásul a szerzői jogra nézve nyilván annak személyhez tapadására gondolva nem is „tulajdon”, hanem csupán a jog gyakorlásának átszállásáról ír, 339. 340. és 75. l.j

²² Szakértői Javaslat 857. 3. pont, Ptk. kommentár 670. utolsó bekezdés.

²³ 6:62. §

²⁴ Szjt. 94/B. § (2), (3) bek.

rendelkezéseket²⁵ az abszolút szerkezetű jogok átruházására nem lehet alkalmazni. Ugyanezt kell mondanunk a többszöri és utólagos engedményezésre (Ptk. 6:199. §), amely a szerzői jogátruházás esetében nem létező kötelezett jogállása szempontjából ad szabályozást. Ugyancsak nem lehet támaszkodni a kötelezett költségeinek megtérítéséről rendelkező normára (Ptk. 6:200. §). Előző megállapításaink sorsát osztja a követelés jogszabály rendelkezése alapján történő átszállásának utaló szabálya (Ptk. 6:201. §), ugyanis a szerzői jog sajátosan szabályozza a felhasználási jog, és így az Szjt. 55. § utaló szabálya nyomán a szerzői vagyoni jog átszállását is.²⁶

A felhasználási szerződés szabályainak megfelelő alkalmazása tartalmilag²⁷ azt jelenti, hogy a jogátruházásra irányuló, és tipikus esetben²⁸ azt egyben teljesítő szerződésnek nem lesz lényeges kérdése a felhasználási mód, arról nem kell rendelkezni, mert a teljes jogátruházás magában foglalja, hogy az átruházott jog minden felhasználási módra kiterjed. Természetesen a felek rendelkezhetnek részleges jogátruházásról is (pl. reklámmű sugárzására korlátozható az átruházás, ekkor a nyilvánossághoz közvetítés egyéb módjaira nem szerez jogot a jogszerző). A teljes jogátruházás szabálya alól egy kifejezett kivétel is van, a művek reklámcélú felhasználása. Álláspontunk szerint az átdolgozási jogot automatikusan - külön kikötés nélkül - nem szerzi meg a jogátruházás útján a vagyoni jogot szerző fél. A kétséget a mű sérthetlenségéhez való szoros kapcsolat (13. §) és az ébreszti, hogy egy semmilyen szempontból sem korlátozott felhasználási jog engedélyezése sem eredményezi az átdolgozási jog automatikus megszerzését (Szjt. 47. § (1) bek.).²⁹ A többi felhasználási mód esetén ugyanis a mű változatlan marad. Funkcionális művek, jelesül építészeti alkotások esetén a szerző átdolgozási jogát az épület tulajdonosának tulajdonjogával kell összemérni. Hacsak a felhasználási szerződés nem tartalmaz átdolgozási engedélyt, az a szerzőnél marad, de nem akadályozhatja meg a tulajdonos ren-

²⁵ Ptk. kommentár 670. utolsó bekezdés.

²⁶ Szjt. 46. § (2) bek., értelmezésére ld. GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, Complex, 2006. 46. § (2) bekezdéséhez fűzött magyarázatok.

²⁷ A tartalmi elemzés jelentős mértékben támaszkodik a Szerzői Jogi Törvény magyarázatában (GYERTYÁNFY i. m.) az Szjt. 55. §-hoz fűzött kommentárra.

²⁸ A Ptk. kommentár (80.) a 2:55. §-hoz fűzött magyarázatban utal arra, hogy a jogátruházásra irányuló és a jogátruházó (engedményező?) szerződést egy okirat is tartalmazhatja.

²⁹ Az itt kifejtett álláspont némileg eltér a Szerzői Jogi törvény magyarázatában (GYERTYÁNFY i. m.) az Szjt. 55. §-hoz fűzött magyarázattól. Vö: felhasználási szerződésre: BDT2006. 1300. A szerzői műnek a szerző hozzájárulása nélküli megváltoztatása jogellenes. Ezzel szemben a szerzői mű átdolgozásáról akkor lehet beszélni, amikor a tevékenység következtében más eredeti, egyéni alkotás keletkezik. Az átdolgozási jog külön kikötésére: Fővárosi Bíróság -I-H-PJ-2008-29. bírósági határozat.

deltetésszerű, az átépítésben álló joggyakorlását.³⁰ Annak sincs értelemszerűen akadálya, hogy a szerző az épület tulajdonosának az átdolgozás jogát magában foglaló felhasználási jogot engedjen.³¹ Ez szintén arra utal, hogy az átdolgozási jogot külön kell megszerezni, és a megszerzést az építészeti mű jogosultja és az épület tulajdonosa jogainak összemérése (joggal való visszaélés) segíti, ha azonos rangú magánjogok találkoznak.

Ugyancsak nem kell rendelkezni szerzői jogátruházás során a jog harmadik személynek való átengedhetőségéről, mert ez a törvényből következik (Szjt. 9. § (6) bek.). A kizárólagosságról szóló külön kikötésnek nincs értelme, nem kizárólagos jogátruházás nem létezik.

A területi és időbeli korlátozhatóság a szerzői jogátruházás sajátossága. Ha e két kérdésben a jogátruházási szerződés nem rendelkezik, a felhasználási szerződésre vonatkozó szabályokat alkalmazni kell, hiszen nincs ettől eltérő fogódzó (Szjt. 43. § (4) bek.). Ez más szóval azt jelenti, hogy semmi akadálya nincs az időben vagy területi szempontból korlátozott jogátruházásnak, és ha a jogátruházási szerződés eltérően nem rendelkezik, a jogátruházás csak Magyarország területére és az adott műfajára irányadó értékesítési szokások szerinti időtartamra vonatkozik. Ha figyelembe vesszük, hogy a jogátruházás milyen körben lehetséges, a forgalmi/értékesítési szokások azt az értelmezést támasztják alá, hogy a jogátruházási szerződés külön kikötés nélkül a teljes védelmi időre szól. Ezt az az érv támogatja, hogy a felek szabadon köthetnének felhasználási szerződést is, vagyis nem kötelező a jogátruházás. Ha pedig a felek szándéka az engedélyezési jogot is átfogó vagyoni jog átruházására irányult, akkor ezzel együtt jár az, hogy a jogszerző teljes védelmi időre megszerzi a jogot, nem csak egy korlátozott időtartamra.

Az életműszerződés (Szjt.44. § (1) bek.) semmisége, és az a tilalom, amely szerint a megszerzett jog nem gyakorolható a szerződéskötéskor előre nem lát-

³⁰ BDT2010. 2329. Az építmény tulajdonosát illeti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa vagy azt elbontsa. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét. A tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait érdekösszeméréssel kell mérlegelni. Rendeltetésellenes joggyakorlás esetére: BDT2008. 1756 I. Nem minősül visszaélésszerű joggyakorlásnak, ha a szerző az építészeti alkotás mint szerzői jogi védelem alatt álló mű jogosulatlan megváltoztatása esetén az utólag kért hozzájárulását megtagadja. Ezért a szerző jognyilatkozata bírósági ítélettel nem pótolható. Az átdolgozási jog megszerzhetőségére: EBH2005. 1201.

³¹ BH2005. 143 I. Az építész, - mint az építészeti alkotáson fennálló szerzői jog jogosultja - az építménnyel kapcsolatos szerzői jogai közül a felhasználás jogát átruházhatja, azaz a művön harmadik személynek kizárólagos felhasználói (helyesen: felhasználási!) jogot engedélyezhet.

ható, ismeretlen felhasználási módra (Szt. 44. § (2) bek.), nyilvánvalóan kiterjed a vagyoni jogátruházásra is. Ezt bizonyítja a jogátruházást engedő 1921-es szerzői jogi törvény gyakorlata,³² és a külföldi, jogátruházást engedő szabályok Szt. elfogadását megelőző vizsgálata.³³ Az állítást alátámasztja a jogirodalom³⁴, valamint az az új, irányadó bírói gyakorlat is, amely szerint egy új felhasználási mód megjelenését megelőzően elkészült filmek új felhasználási móddal megvalósított felhasználásaihoz a filmelőállító (a vagyoni jogok jogosultja) mellett a szerzők (illetve a javukra eljáró közös jogkezelő szervezet) engedélye is szükséges (díjazásra tarthatnak igényt).³⁵

Kissé letérve az érvelés útjáról megjegyezzük, hogy ha egy jogalkotó más megoldást választ, mint pl. az ismeretlen felhasználási módra is kiterjedő felhasználási szerződés kötését megengedő német szerzői jogi törvény, az akkor is oda vezet, hogy bár érvényes a szerződés, azonban a szerzőt külön díjigény illeti meg akkor, ha a szerződéskötéskor ismeretlen felhasználási mód ismertté válik, és a felhasználó gyakorolja is a felhasználási jogát az új módra nézve.³⁶ A

³² FALUDI Gábor: A szerzői jog átruházhatósága a magyar jogban. *Magyar Jog*, 1995/3.

³³ GYERTYÁNFY Péter: *Gondolatok a szerzői jog természetéhez*. Szt. kodifikációját előkészítő tanulmány, III. fejezet (kézirat). GYERTYÁNFY Péter: A szerzőség fogalma és a mű hasznosítására kötött szerződések. *Magyar Jog*, 1994/11. 641-653.

³⁴ GYENGE Anikó: A média-konvergencia hatása a szerzői jogban: az ismeretlen felhasználási módra vonatkozó szerződési kikötések érvénytelenségének problémája. *Infokommunikáció és Jog*, 2006/11. 17–22.

³⁵ EBD2013. P.1 „(...)a felhasználási jog főszabály szerint az Szt. 66. § (1) bekezdése értelmében a szerzők jogutódaként a film előállítóját illeti meg. Amennyiben a megfilmesítési szerződésben nincs korlátozó kikötés - a szerződéses jogátzállás vélelme alapján - a filmelőállító a filmszerű felhasználásra vonatkozó vagyoni jogok teljességét megszerzi valamennyi a szerződéskötéskor ismert felhasználási módra kiterjedően. Ezzel lényegében azonos szabályozást tartalmazott a Régi Szt. már idézett 41. §-ának (3) bekezdése, miszerint a szerzői vagyoni jogokat jogutódként a filmgyár szerezte meg és e jogokat a továbbiakban ő gyakorolta, de teljes jogátruházást engedett a perbeli filmalkotások létrejöttének idején hatályban volt 1921. évi LIV. törvény is. (...)

1973-at megelőzően a köztudomás szerint a filmalkotások filmszerű hasznosítására nem volt ismert a videón és DVD-n való többszörözés és terjesztés, mivel ez a technika még nem állt rendelkezésre. Nemcsak a jelenlegi Szt. 44. §-ának (2) bekezdése és a *Régi Szt.*, hanem az 1921-es szerzői jogi törvény bírói gyakorlata is elfogadta az előre nem látható, ismeretlen felhasználási módra vonatkozó jogszerzés tilalmát. Ebből következően a filmek alkotásának időpontjában irányadó szabályozás szerint kötött szerződések hatálya nem terjedt ki olyan felhasználási módokra, amelyek akkor ismeretlenek voltak, ezért a perbeli filmalkotások esetében a *home video jogokkal kapcsolatos vagyoni jogok a gyártáskor nem szállhattak át a filmgyárra, azok az alkotóknál maradtak*, amelyre figyelemmel nem is támadta az alperes az 1973 előtti filmek jogdíjára vonatkozó marasztalást.

³⁶ Német szerzői jogi törvény (UrhG.) 32/c. § Vergütung für später bekannte Nutzungsarten.
(1) Der Urheber hat Anspruch auf eine gesonderte angemessene Vergütung, wenn der Vertragspartner eine neue Art der Werknutzung nach § 31a aufnimmt, die im Zeitpunkt des Vertragsschlusses vereinbart, aber noch unbekannt war. § 32 Abs. 2 und 4 gilt ent-

letérést az köti össze az elemzett témával, hogy abban a körben, ahol a vagyoni jogátruházást a törvény nem tiltja, és az a szerződéskötéskor ismeretlen felhasználási módra is kiterjedhet, a jogszerző akkor sem szerez korlátlan jogot, mert a megszerzett jogot elidegeníthetetlen, lemondási tilalom alá eső díjigény terhel, legalábbis az újfajta egyensúlyt kereső német megoldás alapján. A díjigény egyébként nem áll fenn akkor, ha a szerző ingyenesen közkincsbe bocsátja a művet, azaz nem címzett, ingyenes, felhasználást engedő nyilatkozatot tesz.³⁷

Kétségtelen, hogy a jogdíj arányosságára vonatkozó követelményt (16. § (4) bek.)³⁸ és az erre épülő bestseller klauzulát (48. §)³⁹, a jogátruházási szerződésekre is alkalmazni kell, hiszen eredetileg természetes személyt illető szerzői vagyoni jog átruházásáról van szó, aki – hasonlóan a felhasználás engedélyezéséhez – gyengébb félnek minősül.⁴⁰ Sőt, a jogátruházási lánc későbbi szemei között is szükséges lehet például a 48. § alkalmazása, mert az arányosság megomlása ebben a stádiumban is bekövetkezhet.

sprechend. Der Vertragspartner hat den Urheber über die Aufnahme der neuen Art der Werknutzung unverzüglich zu unterrichten.

- (2) Hat der Vertragspartner das Nutzungsrecht einem Dritten übertragen, haftet der Dritte mit der Aufnahme der neuen Art der Werknutzung für die Vergütung nach Absatz 1. Die Haftung des Vertragspartners entfällt. http://www.gesetze-im-internet.de/urhg/_32c.html, a látogatás napja: 2013. július 27.

³⁷ UrhG.32/c (3) Auf die Rechte nach den Absätzen 1 und 2 kann im Voraus nicht verzichtet werden. Der Urheber kann aber unentgeltlich ein einfaches Nutzungsrecht für jedermann einräumen. (Id. az előző lj-et)

³⁸ GYENGE Anikó: A szerzői mű ára – díjak az egyedi felhasználási szerződésekben. 1–2. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2004/6. 28–35. 2005/1. 20–37.

³⁹ Alkotmányosságát megerősítette a 852/B/1995. AB határozat

⁴⁰ Álláspontunk szerint a szerzőt védő szabályok alkalmazási körében a jövőben megfontolható lenne a különbségtétel a természetes személy szerző, és a szerzői jogosult vállalkozások között. Nem tűnik indokoltnak, hogy ugyanúgy gyengébb félnek minősüljön egy, pl. szoftvereket értékesítő, a világot behálózó nemzetközi vállalatcsoport tagja, mint egy elsőfilmes rendező. Megfontolást az érdemel, hogy a művei/teljesítményei értékesítését közteher optimalizálási okokból vállalkozási formában végző szerző jogállása hogyan alakuljon. Tipikus esetben nem átruházható szerzői vagyoni jog esetén a szerző által tulajdonolt vállalkozás amúgy is csak átruházható felhasználási jogot szerezhet a szerzőtől, és e felhasználási jog továbbengedése körében a vállalkozás már – szigorú értelmezés szerint – nem minősülhet szerzőnek. Előadóművészek és filmszerzők esetén a jogátruházás megengedett, ezért a szerző (előadóművész) tulajdonolta vállalkozás már lehet a vagyoni jogok jogosultja. E körben vetődik fel a mérlegelési igény: megszűnhet-e a gyengébb fél minőség pusztán amiatt, hogy a piacon a szerző/előadóművész nem természetes személyként köt szerződést? Ide tartozik, hogy a szerzői (szomszédos jogi) jogosultnak minősülő közös jogkezelő szervezetek szerződési jogállása amúgy is jelentősen különbözik a szerzők jogállásától (Sztj. 88. § (1), (2) bek., 92/H. § (1), (2), 11 (bek.), 92/J. §). Ennek okai: tényleges monopolhelyzetük, nyilvántartásba vételük, és a forgalomban kormányzati jóváhagyás alá tartozó általános szerződési feltételeket alkalmazó félként való részvételük.

Az sem okoz számunkra kétséget, hogy a megfelelő alkalmazás kiterjed a jövőben megalkotandó műre kötött szerződés hibás teljesítésére, a kijavítás miatt történő visszaadásra, és a célra alkalmatlan szolgáltatás nyújtásának jogkövetkezményére (Szjt. 49. §), a kizárólagos jogot engedő szerződés egyoldalú megszüntetésére (Szjt. 51. §- lemondási tilalom alá eső felmondási jog alapján megszüntethető jogátruházás!), a jövőben megalkotandó, közelebből meg nem határozott művekre vonatkozó szerződés esetére (Szjt. 52. §) és a visszavonási jog gyakorlása miatt gyakorolható felmondásra (Szjt. 53. §) is.

Az pedig magától értetődik, hogy a felhasználási szerződés alaki kellékeire vonatkozó, az írásbeliséget főszabálynak tekintő rendelkezés (Szjt.46. §) vonatkozik a jogátruházásra is. Nem szorosan erre az írásra tartozik, de meg kell jegyezni, hogy a (3) bekezdés szabálya, amely az elektronikus úton, saját felhasználással összefüggésben tett és elfogadható engedélyező nyilatkozatról szól, nehezen egyeztethető össze egy jogátruházásra irányuló szerződési nyilatkozattal.

Itt kell szót ejteni az alaki okból érvénytelen jogátruházási szerződés érvénytelensége jogkövetkezményeiről is, mert a Ptk. új érvénytelenségi szabályai kihatnak a szerzői jogi és iparjogvédelmi szerződésekre.

A Ptk. az érvénytelenség sokoldalú orvosolhatóságának ernyője alatt szabályozta újjá a szerződés érvénytelenségét. Emellett –helyesen, szemben az 1959-es Ptk. megoldásával- a jognyilatkozat alaki hibájának azonosak a jogkövetkezményei, akár a felek, akár jogszabály írja elő az alaki kelléket.

Felvetődhet tehát a kérdés, hogy az alaki okból semmis felhasználási, és az Szjt.55 § okán a jogátruházási szerződés érvénytelenségét orvosolhatja-e a bíróság, amelynek a Ptk. szerint immár nem az érvénytelenség okát, hanem az érvénytelenséggel okozott érdeksérelmet kell kiküszöbölnie (Ptk. 6:110. § (1) bek. a) pont). Míg az nyilvánvaló, hogy az alaki kellék hiányát, mint okot nem képes a bíróság kiküszöbölni, de az már nem olyan kézenfekvő, hogy az alaki hiány eredményezte érdeksérelem nem küszöbölhető-e ki azzal, hogy a megállapodás lényeges tartalmát mintegy az ítélet foglalja írásba.⁴¹

⁴¹ Sajnos, a Ptk. kommentár (579. 5. pont) szövege még a Szerkesztőbizottsági (6:108. § (1) bek. a) pont) és Bizottsági (6:111. § (1) bek. a) pont) Javaslatok szövegeihez igazodik, amelyek lényegében, némi pontosítással ugyan az 1959-es Ptk.-val azonosan, az érvénytelenség okának kiküszöbölésére hatalmazták fel a bíróságot. Az 1959-es Ptk. 237. § (2) bek. így rendelkezik: a bíróság akkor nyilváníthatja a szerződést érvényesnek (...) ha az érvénytelenség oka megszüntethető. A Ptk. másik, megjelent magyarázata már bővebben szól az érdeksérelem kiküszöböléséről, mondván, hogy az ok nem mindig küszöbölhető ki, azonban a szerződés tartalmának megfelelő módosításával az érdeksérelem utóbb elhárítható úgy, hogy az a másik fél érdeksérelmét ne okozza (WELLMANN György (szerk.): *Polgári Jog*. Budapest, HVG Orac, 2013. V. kötet 178.).

A Ptk. hatályba lépése előtt csak óvatos vélemény alkotható, a végleges választ a bírói gyakorlat adhatja csak meg. Álláspontunk szerint a bíróság az alaki hiba okozta érdeksérelmet nem tudja küszöbölni, azaz ilyen úton a szerződés hibája nem orvosolható. Érveink a következők: a jogalkotó maga is csak a szerződés tartalmát érintő, érvénytelenségre vezető olyan hibák okozta érdeksérelmet kiküszöbölését célozta meg, amelyek esetében az ok maga nem lenne kiküszöbölhető. Ezek pedig főként az akarathibák (pl. tévedés, megtévesztés). A Ptk. – a rendelkezésre álló források tanulmányozása alapján – a kodifikáció utolsó előtti fázisában beiktatott módosítással nem kívánt olyan széleskörű bírói beavatkozásnak teret adni, amelynek alapján egy esetleg ugyan feltárható tartalmú, de alaki okból érvénytelen szerződést mintegy a bíróság foglalthatna írásba. Ezt a szerződési szabadság kódexbeli felfogása is alátámasztja, amely a szerződésekbe való visszafogott beavatkozás mellett áll.⁴² Még kevésbé lenne kívánatos egy olyan helyzet, amelyben a bíróság a felek ellentmondó nyilatkozatai alapján egyértelműen fel nem tárható tartalmú megállapodást nyilváníthatna érvényessé. Már csak azért sem, mert egy ilyen tényállás mellett – ha a lényeges kérdésekben is vita áll fenn – a szerződés létezése az elsődleges kérdés, és szerződés létrehozására pedig végképp nincs hatásköre az érvénytelenség orvoslása körében a bíróságnak. A felhasználási szerződés körében ugyan a bíróságnak van hatásköre a felhasználási engedéllyel létesített jog módbeli és terjedelmi meghatározásához, illetve ehhez maga a törvény is nyújt értelmezési segítséget,⁴³ mindazonáltal az a véleményünk, hogy e szabály jogátruházásra való alkalmazása igen aggályos lenne, mert a jogátruházás fő szabályként minden felhasználási módra kiterjed, és a teljes védelmi időre vonatkozik. Legfeljebb a területi hatály kérdésében kerülhet sor az értelmező / tartalom meghatározó szabály alkalmazására. Ettől eltekintve is tévút lenne, ha a bíróság az érvénytelenség orvoslása körében ilyen széles, szinte a szerződés létrehozásáig ható szerződésalakító szerepet játszhatna.

Arról sem szabad elfeledkezni, hogy a bíróság itt elemzett közbeavatkozására, a szerződés alaki hibájának a kiküszöbölésére akkor volna szükség,

⁴² Ptk. 6:59. §, Ptk. kommentár 545. 2. pont: „(...) a magánjognak csak a lehető legszűkebb körben kell beavatkoznia”.

⁴³ Sztj. 43. § (4) Jogszabály vagy a szerződés eltérő rendelkezése hiányában a felhasználási engedély Magyarország területére terjed ki és időtartama a szerződés tárgyát képező műhöz hasonló művek felhasználására kötött szerződések szokásos időtartamához igazodik.

(5) Ha a szerződés nem jelöli meg azokat a felhasználási módokat, amelyekre az engedély vonatkozik, illetve nem határozza meg a felhasználás megengedett mértékét, az engedély a szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges felhasználási módra és mértékre korlátozódik.

ha a felek maguk nem élnének a Ptk. biztosította, akár ex tunc, akár ex nunc konvalidálási jogukkal.⁴⁴ A felek természetesen képesek az alaki hibát kiküszöbölni, azaz utóbb, akár az eredeti szerződésük megkötésére visszamenőleges hatállyal történő írásba foglalással érvényessé tehetik a szerződésüket. Ha azonban ilyen kölcsönös akaratuk nincs, akkor avatkozzon be a bíróság, és orvosolja az érvénytelenséget? Ha az egyik fél a szerződéshez joghatást kívánna fűzni, a másik fél pedig az alaki hibára hivatkozva attól szabadulna, akkor a bíróság szabadon választhat a kölcsönösen ellenzett jogkövetkezmények kivételével⁴⁵ az érvénytelenség jogkövetkezményei közül. Ha a jogszerző fél a mű (teljesítmény) felhasználását még nem kezdte meg, az eredeti állapot természetben helyreállítható akkor is, ha az állítólagos jogszerző már teljesítette a saját pénzszolgáltatását. Ha pedig a felhasználás megkezdése miatt az eredeti állapot nem állítható helyre, akkor a bíróság a sajátos, érvénytelenségi (jogalap nélküli) gazdagodás megtérítési szabály alapján állíthatja helyre az érdek- és vagyoni egyensúlyt anélkül, hogy orvosolnia kéne a valójában nem orvosolható alaki hibát.⁴⁶ Sőt, még az is életszerű lehet, hogy a jogellenes vagyonmozgás bírósági rendezése után a felek a jövőre nézve konvalidálják a szerződésüket.

E gondolatmenettel azt kívántuk bizonyítani, hogy nincs szükség az alaki okból érvénytelen szerződés erőltetett érvényessé nyilvánítására, az ebből eredő jogvita más módon is megnyugtatóan elintézhető.

A Ptk. az alaki hiba orvoslását a teljesítéssel is lehetővé teszi függetlenül attól, hogy az alaki követelményt jogszabály írja-e elő, vagy a felek megállapodása. Itt csak az érvényességhez szükséges alaki kellékekről van szó, a joghatás kiváltásához szükséges, vagy különböző közjogi szempontokból előírt alaki kellékeket figyelmen kívül kell hagyni. A jogátruházási és egyébként a felhasználási szerződések körében is a szerződés Eörsi által plasztikusan lebegőnek, illékonnak nevezett tárgya nem engedi nézetünk szerint beállni a teljesítés érvénytelenséget orvosló hatását. Mi a teljesítés a jogátruházás esetén? A Ptk. új dogmatikai rendjében a jogátruházó szerződés, amely az engedményezés egy olyan esete, amelyre egyébként az engedményezés szabályait egy kivétellel nem lehet alkalmazni. Ráadásul – mint ezt is kifejtettük – a jogátruházás a gyakorlatban az esetek nagy részében összeolvad a jogátruházásra irányuló szerződéssel. Ezekben az esetekben nem tudjuk elképzelni, hogy melyek lehetnek azok a magatartások, amelyek megfelelnek az érvénytelenség orvos-

⁴⁴ Ptk. 6:111. §

⁴⁵ 6:108. § (3) bek.

⁴⁶ Ptk. 6:112., 6:113. §, Ptk magyarázat 580, 581, 582., 7., pont, 8. a), 8. b) pontok.

lására alkalmas teljesítésnek. Ha arra gondolnánk, hogy az érvénytelenül átruházott jog gyakorlása, azaz a felhasználás megkezdése jelenti az orvoslást, akkor ez egyrészt fogalmilag nem teljesítés, másrészt felborítaná a felek egyensúlyát, és elmosná a jogszerű, és jogsértő felhasználás közötti különbséget. Bizonytalan lenne a jogszerző által ilyen módon megszerzett jog tartalma is (a felhasználás területi hatálya, az átdolgozási jog megléte, vagy hiánya), és a bíróság ezt a hézagot nehezen tudná kitölteni, ha a feleknek e körben is vitája lenne.

A teljesítést nem jelentheti a műpéldány (a teljesítmény rögzítése) birtokának átruházása (‘átadása’) sem. Ez abból következik, hogy a jogátruházáshoz sem az Szjt., sem pedig a Ptk. szintjén semmilyen birtokátruházás nem szükséges. Az ettől eltérő kérdés, hogy a felek erről külön rendelkezhetnek, és ekkor a jogátruházásra irányuló szerződés a birtokátruházás jogcíműl is szolgál. Azt pedig, hogy az „átadás”, mint teljesítés az alaki okból bekövetkezett érvénytelenséget orvosolná, nem tudjuk elfogadni. Ennek oka egyrészt az, hogy az „átadás” fogalmilag nem a jogátruházás teljesítése, másrészt pedig az, hogy egy fel nem tárt tartalmú jogátruházási szerződés teljesítéssel való orvoslása ugrás lenne a sötétbe, csakúgy, mintha a felhasználás megkezdésének tulajdonítanánk orvosló hatást. Ennek mentén azt sem tudjuk érvénytelenséget orvosló teljesítésnek tekinteni, ha a jövőben elkészítendő műre kötött szerződés alapján megtörténik a birtokátruházás, és ennek fejében az állítólagos jogszerző díjat fizet, amelyet a jogosult elfogad. Ez sem pótolja a jogátruházást (vagy felhasználási szerződés esetében a felhasználási engedély megadását), mert az ellenérték felezheti csupán a mű elkészítését és átadását is.⁴⁷

⁴⁷ Az alaki okból érvénytelen felhasználási szerződés érvénytelenségének műátadással megvalósítható olyan úton történő orvoslásával szemben, hogy egy átvett díj vétele alapján magában foglalhatja a jog ellenértékét is ld: FALUDI Gábor: A licencia szerződés egyes nemzeti magánjogi vonásai. In: KISFALUDI András (szerk.): *Liber amicorum. Studia L. Vékás dedicata. Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*, Budapest, ELTE ÁJK, 2009. 127–148. GYERTYÁNFY Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a szerzői jogi törvény hatálya. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/6. 51–69 Elsősorban két vitatható döntésről van szó, amelyekben foglalt álláspontunk szerint téves elvek teret nyerhetnek a teljesítés érvénytelenségét orvosló szabályának jövőbeli alkalmazása révén: BDT2008. 1862. (...) A jövőben megalkotandó műre vonatkozó szerződés esetében, amennyiben a felhasználó elfogadja az elkészített művet és megfizeti a díjat, megszerzi a mű felhasználására a szerződésben meghatározott terjedelmű felhasználási jogot is. Ezért a kikötött díj – a felek ellenkező megállapodásának hiányában – fedezi az engedély alapján megszerzett jog és az elvégzett tevékenység ellenértékét is. BDT2006. 1468. Amennyiben a szerződés jövőben megalkotásra kerülő szerzői mű elkészítésére irányul, vélelem szól amellett, hogy az átadott szerzői művet a megrendelő felhasználhatja, a megállapodás így egyúttal felhasználási szerződés. Vélelem szól ezért amellett is, hogy a szerződésben kikötött díj a felhasználás ellenértékét (a szerzői jogdíjat) is magában foglalja. Ennek ellenkezőjét a szerzőnek kell bizonyítania.

Összefoglalva a szerzői jogi jogátruházásra irányuló szerződés elsősorban „extrapolált” felhasználási szerződés, az adásvételi szerződés Ptk. szerint jogokra kiterjesztett alkalmazása csak abban a körben lehetséges, amelyet a felhasználási szerződés szabályai nem töltenek be. A szerzői jogi jogátruházó szerződésre a tájékoztatási, okirat átadási kötelezettségen túl az engedményezés szabályait nem lehet alkalmazni. Az alaki okból érvénytelen szerzői jogi jogátruházó szerződést a felek konvalidálhatják, a bíróság azonban nem tudja az alaki hibával okozott érdeksérelmet, és ezzel az érvénytelenséget orvosolni, és azt a teljesítés sem orvosolja. Az eredeti állapot helyreállítása és a sajátos gazdagodás megtérítés lehetnek az ilyen érvénytelenség jogkövetkezményei akkor, ha a felek az érvénytelenség okát maguk nem küszöbölik ki.

3. Az iparjogvédelmi jogátruházás

Ha a szerzői jogi jogátruházásról azt írtuk, hogy törvényi szabályozása nem részletes, ezt még inkább elmondhatjuk az iparjogvédelmi jogátruházást szabályozó normákról. Előre bocsátjuk, hogy az iparjogvédelemben a licencia szerződés jogátruházási szerződésre való megfelelő alkalmazását előíró szabály nincs és az átruházás dologi hatályának beállításához a jogszerzés közhiteles nyilvántartásba vétele szükséges.

A szabadalmi (1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról, a továbbiakban: Szt.) és a védjegytörvény (1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról, a továbbiakban: Vt.) egyaránt a jogutódlás fogalma alatt, annak egyik esetként kezelik az átruházást.⁴⁸ Az egyéb, forgalomképes (nem ruházható át a földrajzi árujelzőhöz fűződő jog) iparjogvédelmi oltalmi jogokra és igényekre vonatkozó jogátruházási szabályok az Szt.-re utalnak.

Van azonban a különbség a két anyagi jogi norma között. Egyrészt az Szt. a jogutódlás fogalma alatt szabályozza a szabadalmi jog megterhelését is, amely nem jogutódlás. Helyesebb lenne ezért a jogutódlás helyett a vagyoni forgalom fogalma alatt szabályozni az átruházás, az átszállás, és a megterhelés lehetőségét. Ez alá a cím alá a licencia szerződések szabályai is besorolhatók lennének. Mind a Vt., mind az Szt. normája amúgy is inkább a forgalomképességről, semmint magáról az átruházásról szól (átruházható..., megterhelhető...).

⁴⁸ Szt. 25. § (1) A találmányból és a szabadalmi oltalomból eredő jogok - a feltaláló személyhez fűződő jogai kivételével – átszállhatnak, átruházhatók és megterhelhetők. Vt. 19. § (1) A védjegyhez kapcsolódó és a védjegyoltalomból eredő jogok átszállhatnak és átruházhatók.

Az Szt. nem rendelkezik az átruházási szerződésről, míg a Vt. igen. A Vt. 19. § (3) bekezdése első mondatának („a védjegyjaltalom szerződéssel átruházható”), nincs párja az Szt.-ben. Ennek az lehet az egyik oka, hogy a jelenlegi szabályozás – ahogy említettük – egyrészt a forgalomképességet, másrészt a joghatást (különös jogutódlás következik be az átruházással) helyezi előtérbe. A másik ok abban állhat, hogy a védjegyjátruházás lehet részleges is (áruosztályok szerint hasogatható), és ezt csak egy szerződési norma mentén lehet kimondani, míg a szabadalmi jogátruházás ilyen módon nem lehet részleges. Álláspontunk szerint helyesebb lenne, ha norma mondaná ki, hogy a szabadalmi oltalom is átruházható szerződéssel. Ez összhangba hozná a jogutódlási (szerintünk inkább forgalomképességi) szabályokat a szolgálati találmány értékesítési módjainak felsorolásával, amelyek közé a szabadalom (szabadalmi igény) szerződéssel történő átruházása is tartozik. Egy ilyen norma egyrészt „altípust” alkotna (szabadalom átruházási szerződés), alapja lehetne a Ptk.-tól (a dologi adásvételtől) eltérő normák megalkotásának, ha ilyenekre szükség van, vagy a jövőben szükség mutatkozik a Ptk. adásvételi szerződési szabályai alkalmazása fényében.

Az egységes iparjogvédelmi kódex megalkotását követően⁴⁹ nyilván, amennyire csak lehet, egységesek lesznek a vagyoni forgalom szabályai. (Pl. az áruosztályonként részlegessé tehető védjegyjátruházás biztosan külön szabályt igényel, csak úgy, mint a fogyasztók megtévesztésére alkalmasság, mint sajátos érvénytelenségi ok.)

Az Szt. és a Vt. azonosan utal az átruházás körében a Ptk. szabályaira.⁵⁰ Vizsgáljuk meg ezért, hogy a Ptk. mely szabályait hogyan kell alkalmazni az iparjogvédelmi jogátruházásra.⁵¹ A jogátruházásra irányuló, elkötelező szerződéssel szükséges csak foglalkoznunk, mert a jogátruházó, teljesítő szerződésről (engedményezés) a szerzői jogi jogátruházásnál írtak érvényesek az iparjog-

⁴⁹ Jedlik-terv Nemzeti stratégia a szellemi tulajdon védelmére 2013–2016. 110. <http://www.sztnh.gov.hu/jedlik-terv/Jedlik-terv.pdf> (a látogatás napja: 2013. július 30.).

⁵⁰ Szt. 43/A. § (1) bek. a) pont, Vt. 36/A. § (1) bek. a) pont

⁵¹ A védjegyjogi jogátruházás szép összehasonlító, jogdogmatikai, és technikai részletekig lehatoló elemzését ld. KESERŐ BARNA Arnold: A magyar és európai védjegyjaltalom átruházási szabályainak összehasonlító elemzése a szellemi tulajdon elméleteinek nézőpontjából. In: *Optimi nostri. Díjnyertes tudományos diákköri dolgozatok*, 2012. 220–270. KESERŐ BARNA Arnold: A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyjaltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/6. 42–73. KESERŐ BARNA Arnold: Adalékok a védjegyjátruházás jogi megítéléséhez I.–II. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/5. 5–3., 2012/6. 5–28. KESERŐ egyebek között azt a tanulságot vonja le, hogy az 1959-es Ptk. csak dologra alkalmazható tulajdon átruházásra irányuló szerződési (elsősorban adásvételi) szabályait alkalmassá kell tenni a védjegyjogi jogátruházás céljára. Ennek a Ptk. eleget tesz.

védelmi jogátruházásra is. A közhiteles nyilvántartásba bejegyzés jogváltóztató hatását alább érintjük.

A jogátruházásra irányuló szerződés adásvétel, csere vagy ajándékozás lehet. Az adásvételi szerződés (Ptk. 6:215. §) fogalmából elsőként azt kell kiemelni, hogy értelemszerűen a birtokátruházási kötelezettséget, amely a „dolog” átvételét jelenti vevői oldalon, az iparjogvédelmi jogátruházás körében nem kell alkalmazni. Az más kérdés, hogy ha az átruházó védett ismeretet is szolgáltat, akkor arra nézve a tényálláshoz illő birtokátruházási módot alkalmazni kell. Ugyanezt lehet elmondani a visszterhes jogátruházás és a csere (Ptk. 6:234. §), továbbá az ingyenes jogátruházás és az ajándékozási szerződés (Ptk. 6:2235. §) viszonyáról is.

A tulajdonjog-fenntartás (Ptk. 6:216. §) szabályait aggály nélkül alkalmazni lehet a jogátruházásra azzal, hogy úgy látjuk, nincs szükség arra, hogy az iparjogvédelmi lajstromba bejegyezhető tények kibővíthessenek az iparjogvédelmi oltalmi jogfenntartás tényének és a jogszerző személyének a bejegyeztettségével.⁵² A részletfizetés esetére kikötött tulajdonjog-fenntartás a Ptk. szemléletében hitelbiztosíték, ezért írja elő a jogfenntartás megfelelő (hitelbiztosítéki) nyilvántartásba való bejegyzését. Ez a szempont helytálló ingók esetén, hiszen a hitelbiztosítéki nyilvántartásból tudható meg, hogy egy megvásárolt ingó dolog (még) nem a birtokos tulajdonában van. Az iparjogvédelmi jogátruházás körében ennek a birtokátruházás hiánya miatt nincs semmi jelentősége. A jogátruházó személyét mindaddig jogosultként fogja az iparjogvédelmi oltalmi lajstrom feltüntetni, amíg a jogszerző személye bejegyzéséhez hozzájáruló nyilatkozatot tartalmazó, megfelelő alakiségű okiratot be nem nyújtanak az iparjogvédelmi hatósághoz.

Magától értetődő, hogy az ingatlanok adásvételére alkalmazandó szabályok (hasznok szedése, teher-, kárveszély és költségviselés) és a fogyasztóvédelmi magánjog EU aktust ide átültető szabályai (kárveszély átszállása fogyasztói adásvétel esetén, az eladó késedelmének jogkövetkezményei fogyasztói adásvétel esetén) szóba sem jöhetnek.

Alkalmazni kell és lehet is viszont – ezt az Szt, és a Vt. külön elő is írja – az elővásárlási jog,⁵³ és ehhez kapcsolódóan a visszavásárlási jog, és az eladási és vételi jog új szabályait. A részletvétel nem változott rendelkezéseit akkor lehet elővenni, ha a részletfizetés ellenére a jogátruházó megkötö a jogszerzővel a jogátruházó szerződést is = hozzájárul a jogszerző jogának bejegyzéséhez, és az

⁵² Ptk. 6:216. § (4) bek.

⁵³ Szt. 26. § (1) bek., Vt. 21. § (1) bek.

meg is történik.⁵⁴ Ha a jogszerző már gyakorolta a megszerzett jogát, és emiatt az eredeti állapot már nem állítható helyre, az elállás jogát a felmondás joga váltja fel.⁵⁵

Nem kizárt a megtekintésre vétel (Ptk. 6:228. §), például egy olyan esetben, amikor a szabadalmazott találmány megvalósításának (pl. gyártási eljárás) megtekintéséhez kötik a felek a jogátruházási szerződés hatályba lépését, de életszerűnek, tipikusnak bizonyosan nem tekinthető. Kényes pont a megtekintés során a hiba felismerhetősége [„Az eladó nem teljesít hibásan, ha bizonyítja, hogy a vevő a hibát megtekintéskor felismerte vagy fel kellett volna ismernie” (Ptk. 6:228. § (3) bek.).]

Nem tilos a próbára vétel sem (Ptk. 6:229. §), de a magunk részéről ilyen szabadalmi jogátruházást a gyakorlatban nehezen, védjegyjogi jogátruházást pedig egyáltalán nem tudunk elképzelni. A minta szerinti vételnek Ptk. 6:230. §) és a szállítási szerződés helyébe lépett fajta és mennyiség szerint meghatározott dolog határidős adásvételének (6:231. §), csak úgy, mint a dare típusú mezőgazdasági áru szolgáltatási szerződésnek (Ptk. 6:232. §, 233. §-ok) az iparjogvédelmi jogátruházás körében nincs alkalmazási tere.

A körülményváltozások ajándékozási szerződésre gyakorolt hatásáról rendelkező, nem változott szabályokat (Ptk. 6:236. §, 6:237. §) alkalmazni kell a jogok átruházására is.

Ezután áttérünk a jogátruházás teljesítése egyéb feltételeinek a vizsgálatára. A Ptk. jogátruházási dogmatikai megoldásával a bejegyzett jogok átruházása körében háromszintű rendszert épített fel. Egyrészt a jogátruházáshoz a jogátruházásra irányuló szerződésen felül jogátruházó szerződés (engedményezés) szükséges, amellyel az új jogosult az átruházó helyébe lép. Ezen felül, „ha a jog fennállását közhiteles nyilvántartás tanúsítja, a jog átruházásához *az engedményezésen felül* a jogosult személyében bekövetkezett változásnak a nyilvántartásba való bejegyzése szükséges”.⁵⁶

A közhiteles nyilvántartásokban nyilvántartott jogok esetén a jogátruházó szerződés elfogadott bejegyzési engedély, nem pedig engedményező szerződés. Az ingatlan tulajdonjogának átruházása körében nem szabályozza a Ptk. a bejegyzési engedélyt, hanem, ahogy köztudott: „Ingatlan tulajdonjogának átruházással való megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím

⁵⁴ Ptk. 6:221–6:227. §-ok.

⁵⁵ Ptk. 6: 213. § (1) bek. után alkalmazandó 6: 212. § (3) bek.

⁵⁶ Ptk. 6:202. § (4) bek.

és erre tekintettel a tulajdonjog átruházásának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése szükséges”.⁵⁷

A bejegyzés vagy a jog keletkezéséhez (konstitutív hatályú bejegyzés), vagy a kifelé, jóhiszemű, harmadik, visszterhesen szerző személyek felé irányuló joghatáshoz szükséges (az iparjogvédelmi lajstromok ilyenek). Valójában a két eset abból a szempontból teljesen azonos, hogy az átruházás külvilág számára történő megmutatása, lezárása, dologi hatályának kiváltása, a forgalom biztonságának biztosítása a nyilvántartás funkciója.

Véleményünk szerint a második, jogátruházó ügylet (valójában: elfogadott bejegyzési engedély) szabályozását lajstromozott jogok átruházása körében nyugodtan az egyes lajstromozott jogok lajstromozására irányadó szabályokra lehetett volna hagyni, úgy, ahogy ez az az ingatlan-nyilvántartás esetében is van.

A rendelkezésre álló háromszintű rendszer szintjei a szerzői jogi kétszintű jogátruházásnál írottakhoz hasonlóan összeecsúszhatnak. Az átruházásra irányuló szerződés egyben az átruházó szerződés is lehet, és az valójában rögtön elfogadott bejegyzési engedélyt is tartalmazhat. Ha feltétel(ek)től, vagy időhatározástól függ a jogváltozás beállása, a felek a jogátruházó szerződés („engedményezés”) megkötését, vagy a valósághoz igazodóan az elfogadott bejegyzési engedély megadását a feltételek bekövetkezéséhez (az időpont bekövetkezéséhez, időtartam elteltéhez) köthetik, és ez az átruházó oldaláról nézve jogfenntartást jelent.

A jogátruházáshoz bizonyos kifelé irányuló joghatást kapcsoló lajstrombejegyzés feltételeiről az Szt., és a Vt. azonos tartalommal rendelkeznek. Ebből az írás témája szempontjából annak van csupán jelentősége, hogy a lajstromok megfelelnek-e a Ptk. szerinti feltételnek.⁵⁸ A Ptk. nem azt írja elő, hogy a jogot a nyilvántartásba való bejegyzés hozza létre, csupán azt, hogy „a jog fennállását közhiteles nyilvántartás tanúsítsa”. Ez magában foglalja mind a konstitutív hatályú bejegyzést tartalmazó, mind pedig a jóhiszemű, visszterhesen szerző személyekkel szemben beálló joghatást kiváltó nyilvántartást. Ennek az utóbbi fel-

⁵⁷ 5: 38. § (2) bek.

⁵⁸ A szabadalmi (védjegy) lajstrom a bejegyzett jogok és tények fennállását hitelesen tanúsítja. Az ellenkező bizonyításáig a szabadalmi (védjegy) lajstromba bejegyzett jogokról és tényekről vélelmezni kell, hogy azok fennállnak. A szabadalmi lajstromban feltüntetett adatokkal szemben a bizonyítás azt terheli, aki vitatja a helyességüket vagy a valósággal való egyezőségüket.

Jóhiszemű és ellenérték fejében jogot szerző harmadik személlyel szemben a szabadalommal (védjeggyel) kapcsolatos bármely jogra csak akkor lehet hivatkozni, ha azt a szabadalmi (védjegy) lajstromba bejegyezték. Szt. 54. § (3), (4) bek. Vt. 47. § (3), (4) bek.

tételnek pedig az iparjogvédelmi lajstromok megfelelnek. Hitelesen tanúsítják a jogok fennállását. Átruházás esetén a jogszerző jogát nem a bejegyzés keletkezteti, de a jogszerzésnek a bejegyzés ad dologi (abszolút), harmadik személyekkel szemben érvényesíthető joghatást.

Ha a jogátruházás szintjeit egyenként vizsgáljuk, a következő tipikus esetek emelhetők ki a jogátruházásra irányuló szerződés joghatásai közül. Ha a jogátruházáshoz a szerződés felfüggesztő feltételeket szab, például a jogszerző által fizetendő ellenszolgáltatás teljesítését, vagy időhatározást tűz, akkor értelemszerűen csak a feltételek bekövetkezése, vagy az időpont, vagy időtartam bekövetkezése után állnak be az alábbi joghatások.

A jogszerző a jogátruházásra irányuló szerződés alapján követelheti a jogátruházó szerződés megkötését =bejegyzési engedély megadását. A jogátruházó nem léphet fel a jogszerző ellen bitorlás (bitorlással közvetlenül fenyegető magatartás) miatt, ha a jogszerző megkezdte az oltalmi tárgy hasznosítását/használatát.

A jogszerző harmadik személynek akár kizárólagos, akár nem kizárólagos hasznosítási (használati) engedélyt adhat azzal a kockázattal, hogy ha a jogátruházó is kizárólagos hasznosítási (használati) engedélyt ad egy jóhiszemű, visszterhesen szerző, a nyilvántartásban bízó személynek, azzal szemben nem hivatkozhat a kizárólagos hasznosítási (használati) jogára a jogszerzőtől hasznosítási (használati) engedélyt kapott személy. Ilyen esetben jogszavatossági helytállással⁵⁹ tartozik a jogszerző a tőle kizárólagos hasznosítási (használati) jogot kapott személlyel szemben, a jogátruházó pedig a jogszerzővel szemben. Egy ilyen tényállás mellett a jogátruházótól jóhiszeműen, és visszterhesen szerző hasznosító (használó) joga marad fenn, és a jogszerzőtől hasznosítási (használati) jogot kapott személynek kell „beérnie” a kizárólagos hasznosítási (használati) jogot engedő jogszerző rossz- vagy jóhiszemű magatartásához képest teljes, vagy a szerződéskötéssel kapcsolatos költségeire korlátozott kártérítéssel, mert a jogátruházótól szerző hasznosító (használó) szerzett jogot a nyilvántartásba bejegyzett jogosulttól.

⁵⁹ Ptk. 6:178. § (2) bek. útján alkalmazandó Ptk. 6:175. § (1) bek. Az Szt. és a Vt. hatályos, jogszavatosságra utaló szabályait (Szt. 28. § (1) bek., Vt. 24. § (1) bek.) az egyszerűség kedvéért figyelmen kívül hagytuk. Egyrészt a két törvény fent hivatkozott, a Ptk.-ra utaló „általános” szabályai is kellő határozottsággal hívják fel a Ptk.-t, másrészt a Ptk. 2:55. § is megalapozza az utalást. Harmadrészt a két konkrét utaló szabályt vagy a Ptk.-hoz kell igazítani (a Ptk. általános szerződési szabályaira kell hivatkozni az adásvétel szabályai helyett), vagy még egyszerűbb és következetesebb lenne elhagyni, mert a Ptk. általánosan megfogalmazott jogszavatossági rendelkezései mind a hasznosítási/használati, mind jogátruházási szerződés megfelelő hátterét adják.

A jogátruházó és a jogszerző által adott nem kizárólagos hasznosítási (használati) engedélyek alapján keletkező hasznosítási (használati) jogok párhuzamosan fennmaradhatnak. A jogszerző által engedett nem kizárólagos hasznosítási (használati) jog akkor dől meg, ha a jogszerző oltalmi jogának nyilvántartásba vétele bármely okból véglegesen megghiúsul. Ekkor áll be a jogszerző említett jogszavatossági helytállási kötelezettsége a tőle hasznosítási (használati) jogot szerzett hasznosítóval (használóval) szemben.

A kizárólagos hasznosítási jog ‘párhuzamos’ engedéséről írtak megfelelően irányadók a további jogátruházásra is, vagyis arra az esetre, ha a nyilvántartásba még be nem jegyzett jogszerző és a jogátruházó is átruházzák, vagy a jogátruházó kétszer (többször) is átruházza az oltalmi jogot. Az egyetlen különbség az, hogy ilyenkor nem a hasznosítási/használati jog engedésére, hanem közvetlenül a jogátruházásra is irányadó általános jogszavatossági szabály⁶⁰ lesz a jogalapja a ‘gördülő’ jogszavatossági igényeknek.

Jogosulatlanul hasznosítóval (bitorlóval) szemben csak a nyilvántartásba bejegyzett jogosult léphet fel. Ha a jogszerző lép fel, az eljárást mindaddig fel kell függeszteni, amíg a jogszerző a jogának a bejegyzését nem igazolja.⁶¹

Az iparjogvédelmi jogátruházásra irányuló szerződés érvényessége nincs alakisághoz kötve, míg a jogátruházási szerződése (vagyis az elfogadott bejegyzési engedélyé) igen. (Csak mellékesen említjük, hogy adójogi szabályok az ellenérték nagyságához az írásba foglalás követelményét kapcsolhatják, ekkor – nem polgári jogi okokból – a jogátruházásra irányuló szerződést is írásba kell foglalni, de az írásba foglalás elmulasztása nem jár polgári jogi érvénytelenséggel.) Az alaki kellék a kifelé irányuló joghatás kiváltásához szükséges. Az Szt. és a Vt. azonos szövegű szabályai alapján⁶² legalább írásba foglalt magánokiratot kell a bejegyzési kérelem mellé csatolni, és az SZTNH mind az alaki, mind a tartalmi érvénytelenséget vizsgálja: „Nem teljesíthető a kérelem olyan okirat alapján, amely alaki hiány miatt érvénytelen, (...) illetve ha az okirat tartalmából kitűnően az abban foglalt jognyilatkozat érvénytelen”. A tartalmi „érvény-

⁶⁰ Ptk. 6:175. § (1) bek.

⁶¹ A megállapítást az Szt.-ből vett alábbi rendelkezések igazolják: 35. § (2) A *szabadalmas* a bitorlóval szemben – az eset körülményeihez képest – a következő polgári jogi igényeket támaszthatja: (...)

36. § (1) Szabadalombitorlás miatt az a bejelentő is felléphet, akinek a találmánya ideiglenes oltalomban részesül, de az eljárást fel kell függeszteni mindaddig, amíg a szabadalom megadásáról jogerősen nem döntöttek. Ha tehát a bejelentő fellépése esetén fel kell az eljárást függeszteni, a „bejelentő” státuszába kerülő jogszerző fellépése esetén is ez a beálló jogkövetkezmény.

⁶² Szt. 55. § (2), (3) bek., Vt. 48. § (2), (3) bek.

telenség”⁶³ vizsgálata elsősorban arra irányul, hogy a jogátruházó nyilatkozatot a lajstromba bejegyzett személy, illetve nevében megfelelő képviseleti joggal rendelkező személy tette-e, a jogszerző – ha nem természetes személy – tudja-e igazolni a jogalanyiságát, képviselő eljárása esetén a jogszerű szervezeti, vagy ügyleti képviselő jár-e el, a jogátruházó hozzájárul-e a jogszerző oltalmi jogának bejegyzéséhez, és ezt a jogszerző elfogadja-e. Több átruházó szerződés esetén a bejelentés időrendje dönt.

Ebből adódón, noha igaz, hogy az átruházásra irányuló és az átruházó szerződés szintjei összeecsúszhatnak, a szintek elválasztása még feltételek/időhatározás hiányában is pl. az árra, és a jogátruházási szerződés egyéb kikötéseire, így esetleg védett ismeretre vonatkozó üzleti titok megőrzése szempontjából indokolt lehet.

Egyes regionális oltalmi jogokat szabályozó aktusok továbbmennek, és az átruházásra irányuló szerződés írásba foglalását, sőt, külön az aláírást is (közösségi védjegy) érvényességi kellékként írják elő.⁶⁴

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy az iparjogvédelmi jogátruházás annyiban egyszerűbb, mint a szerzői jogi, hogy a jogátruházásra irányuló szerződésre nem kell – ilyen előírás híján – az iparjogvédelmi licencia szerződés szabályait megfelelően alkalmazni. Az adásvétel (csere, ajándékozás) bizonyos, alkalmazható rendelkezései, és mögöttük a jogátruházásra is kiterjedő általános jogszavatossági szabály jó háttérét adják a jogátruházásra irányuló szerződésnek. Az iparjogvédelmi jogok átruházása esetén elegendő az átruházási szerződés (felek, képviselet, bejegyzési engedély, elfogadás) írásba foglalása, és „csak” a kifelé irányuló, jóhiszemű, visszterhesen szerző személyekkel szemben beálló joghatás eléréséhez szükséges a lajstromozás.

⁶³ Az idézőjel oka, hogy inkább jognyilatkozat létezési feltételek vizsgálatáról van szó, figyelemmel arra, hogy bejegyzési engedély és elfogadásának megléte létezési kérdés, és a képviseleti jog hiánya a Ptk. rendjén inkább a jognyilatkozat létezési kérdése. „4. (...) Ha a képviselő nem veszi figyelembe képviseleti joga korlátait és túllépi képviseleti jogát, utólagos jóváhagyás hiányában a szerződés nem jön létre (...), Ptk. kommentár, a Ptk. 6:14. §-hoz fűzött magyarázat 4. pont, 515.

⁶⁴ ESZE 72. cikk: „Átruházás szerződéssel Az európai szabadalmi bejelentés átruházására irányuló szerződést írásban kell megkötni, és azt a feleknek alá kell írniuk. (A bejelentés = oltalmi igény) és az oltalmi jog jogi sorsa ebből a szempontból azonos.) A 74. cikk szerint egyebekben a nemzeti szabadalmi oltalomra/bejelentésre irányadó jogot kell az átruházásra alkalmazni. 207/2009/EK rendelet a közösségi védjegyről, (11)-es preambulum-bekezdés, 17. Cikk (3) bekezdés. Itt nincs terünk kitérni a közösségi védjegyátruházás sajátosságaira, pl. az áruosztályonként hasogathatóság, a sajátos, a fogyasztók megtévesztéséhez kapcsolódó érvénytelenség.